

Ötven éve, 1951. december 8-án halt meg *Tavaszy Sándor*. Sokat köszönhet neki erdélyi egyházunk és teológiánk. Leginkább Böhm Károly filozófus-tanítványaként és Barth Károly teológus-tanítványaként szoktuk őt emlegetni, mint azt, aki mestereinek életművét – az újkantiánus erkölcsfilozófiát és az újreformátori dialektikus teológiát – a legkövetkezetesebben képviselte és továbbfejlesztette. Pedig ő igazából Jézus tanítványa volt, ahogy ezt a *Református keresztyén dogmatika* Előszavában is vallotta: „Mindent, amit másoktól nyertem... Kálvinnal mértem, Kálvint pedig a Szentírásban foglalt Igével, ezt pedig a testté lett, élő Igével: a Krisztussal.”



A fiatal debreceni professzortárs írásával emlékezünk meg egykori előljárónkról. Ifj. Czeglédy Sándor emlékező írása feltehetően 1961-ben született, a debreceni Teológiai Akadémia kari ülésen olvasta fel. Nyomatásban most jelenik meg először.*

Czeglédy Sándor

Tavaszy Sándor

(1888 – 1951)

A kapcsolattartás akkori nehézségei miatt csak valamikor 1952 elején jutott el hozzánk a hír, hogy az erdélyi magyarság nagy fia, az ottani reformátusok kiemelkedő személyisége, Tavaszy Sándor kolozsvári teológiai professzor itt hagyott bennünket. Bár tudtuk, hogy körülbelül négy év óta súlyos szívbetegségben szenvedett, elhunyt mégis váratlanul ért bennünket. 1951. december 8-án, életének 64., boldog házasságának 36. évében pihent el az Úrban. Temetése december 12-én volt az akkori erdélyi püspök, Vásárhelyi János igehirdetői szolgálatával. Ravatalát még életében kifejezett kívánsága szerint a Református Teológia dísztermének szószéke alatt helyezték el, ahonnan 29 éven át hirdette Isten Igéjét. A dísztermet mennyezetéig feketébe vonták. Az igehirdetést követő számos beszéd

* Három évvel ezelőtt a szerző maga is elment a minden élők útján. Czeglédy Sándor vejének, Gaál Botond debreceni teológiai tanárnak köszönjük, hogy a kéziratot rendelkezésünkre bocsátotta.

után hatalmas tömeg kísérte a koporsót a történelmi levegőjű Házsongárdi temetőbe. A menet a Bethlen-bástyánál néhány pillanatra megállt az előtt az ablak előtt, amely mögött Tavaszgy Sándor évek lankadatlan szorgalmával gyarapította mások javára tudása kincseit. Másnap vastag hóréteg lepte el frissen behantolt sírját, mintha a természet is tiltakozott volna a gyász szomorúságának sötét színei ellen.

Tavaszgy Sándor Marossárpatakon született 1888-ban. A teológiát Kolozsvárt végezte 1911-ben, utána két évig németországi tanulmányúton volt. Ő ott még megérte az úgynevezett „Vilmosi korszak” nemegyszer kérkedő dicsőségét és a német tudományosság vitathatatlanak látszó uralmát. Akkor még ott is, akárcsak az általa mélységesen tisztelt Böhm Károly professzor kolozsvári előadásában, ugyanannak a filozófiának az alapjára próbáltak építeni, és egyelőre nem éreztek még semmit annak végső válságából a verduni csatátér holttestekkel borított bombatölcsérei között. Tavaszgy Sándor próbált már akkor józanul tájékozódni, és

– amint 1923-ban megjelent kis könyvéből láthatjuk – világosan meglátta, hogy *A jelenkor szellemi válsága* – ez a könyv címe – a protestáns teológiára is kiterjed. Gondolkodásának ezt a szakaszát ennek a különbségnek a felismerése és tudatosítása jellemezte, az akkori kultúra és az evangélium igazsága között. Ám akkor lelki fejlődésében nem ennek a felismerésnek volt döntő fontossága, hanem sokkal inkább annak a boldog felfedezésnek, hogy láthatóvá vált az út az igazi alap felé az Isten kijelentett ígéjének világosságában. Valószínű, hogy a kolozsvári teológia tanárai Tavaszgy Sándor fogalmazásában, de egészen bizonyosan az ő szándékai szerint írták fel ki-

adványaik borítólapjára: „A teológiai tudomány ma ismét nagy és felséges kilátások előtt áll. Isten Lelke csodálatos erővel és tisztasággal ragadta meg azok lelkét, akik a tudomány segítségével és módszereivel is odaállnak korsóikkal a Kijelentés csodálatos forrása elé, hogy még áldottabbá, még győzedelmesebbé tegyék országa ügyét.” Tavaszgy Sándor most sem fordított hátat a filozófiának, de szívügyének a teológia művelését tekintette. 1920-ban már teológiai tanár lett, és tudományát nagy pedagógiai érzékkel tudta továbbadni tanítványainak. Habár az egyházi közéletben is egy egész sor tisztséget vállalt magára és irodalmi alkotása-

Czeglédy Sándor
(Nagysalló, 1909 – Debrecen, 1998)

Amerikai egyetemeken tanult és szerzett magiszteri fokozatot és lelkészi képesítést, 1929–1932 között.

1940-től a Debreceni Egyetem Teológiai Fakultásának tanára.

Főbb művei:

Hit és történet. (1936)

A prédikáció gyülekezettségére. (1938)

A választott nép. (1940)

Cikkei, tanulmányai jelentek meg angol nyelvű folyóiratokban is.

A gyakorlati teológia minden tárgyában adott ki egyetemi jegyzetet, különösen népszerű *A homiletika vázlatja.*

inak sorát is állandóan szaporította, fő foglalkozásának a tanítást, az egyház jövőendő lelkipásztorainak nevelését tartotta. Az igazán bibliai orientációjú teológiának, az akkor „dialektikai teológiának” nevezett irányzatnak ő volt a legfontosabb erdélyi előkészítője. Főművének 1932-ben megjelent *Református keresztyén dogmatikáját* tekinthetjük.

1936-ban történt először, hogy a református teológia akkori vezéregyénisége, Barth Károly Európának ezeket a tájait is felkereste. Az anyaországban tartott előadásait kitűnő szervezőképességével Vasady Béla debreceni professzor rendezte. Innen Kolozsvárra ment barátja, Rudolf Pestalozzi és titkárnője, Charlotte von Kirschbaum társaságában. Az utóbbi igen részletes naplót vezetett és ennek sokszorosított példányait később bizalmas baráti köröknek Németországba is elküldték. Nekem 1937-ben Ernst Wolf akkori halléi professzor mutatta meg ezeket a feljegyzéseket. Olvashattam, hogy Barth szeretettel és nagyrabecsüléssel viseltette Tavaszy Sándor iránt. Arról is beszélt, milyen szívesen maradna egy ideig Erdélyben, hogy szorosabb kapcsolatot hozzon létre Tavaszyék és a szászok teológiája között, akik közül némelyek már a szélsőséges német nacionalizmus vonzási körébe kerültek.

A világhelyzetre nézve Tavaszy Sándor osztotta Barth diagnózisát, és tudta, hogy nehéz időkre kell felkészülnünk. Mégis, amikor kolozsvári sorstársaival együtt eljött a református teológiai tanárok debreceni konferenciájára, az egyetlenre, amelyen akkor, 1943-ban öt kar tagjai vettek részt, nem látszott rajta semmi nyugtalanság vagy ideges komorság. Csodáltuk keresztyén derűjét. Néhány órára elfeledkeztünk a háborúról, amikor az akkori rektor, Bodnár János, a neves kémia-professzor csodálatos fogadást adott, s amelyen földbirtokos felesége jóvoltából olyan finomságokban volt részünk, amilyenekről az akkori élelmiszer-jegyves világban álmodni sem lehetett. Ha konferenciánk során nem hivatalos ügyekről beszélünk, legtöbbször Tavaszy Sándor tartott szóval bennünket. Most is emlékszem, milyen nagyszerű humorral adta elő egy püspöki egyházlátogatás viszonyosságait, amelyen az akkori püspök, Kenessey Béla és a későbbi püspök, Nagy Károly mellett ő maga is jelen volt. Kenessey-nél és Nagy Károlynál eltérőbb és ellentétesebb lelki alkatú embereket alig lehet elképzelni, és ahogy Tavaszy kényeszerű együttes forgolódásuk epizódjait, különös viselkedésüket ecsetelte, az olyan mulatságos volt, hogy bizonyára a nevezettek is nevettek volna rajta. Akkor, 1943 vége felé a nehéz fegyverek dörgését még nem lehetett hallani. De hamarosan annak az ideje is eljött. A jelenlevőknek nem voltak illúzióik. Senki sem mondta ki, de mindnyájan tudtuk, hogy 1944-ben már nem fogunk így találkozni.

Tavaszyék visszamentek, és számunkra jó volt tudni, hogy ő ott van az erdélyi reformátusok egyházi életében. Áprily Lajos kijött Erdélyből, 1936-ban Makkai Sándornak is ki kellett jönnie, Tavaszy maradt. Helytállását, amint ezt *Erdélyi szellemi életünk két döntő kérdése* című írásában el is mondta, „hivatásnak” tartotta a Szentírás értelmében. Nem zárkózott be a Bethlen-bástyához közeli dolgozószobájába. Az Erdélyi Helikon körének is fontos tagja volt, és mint szépíró is jeles alkotásokat hozott létre. Nagy természetjáró volt, mert az volt a véle-

ménye, hogy „gyökértelen minden élet, amely elszakad attól a környezettől, amelybe beleteremtett”. Úgy ismerte Erdélyt, mint a tenyerét. Noha természetjáró szerelésben sohasem láttam, mégis, ha rá gondolok, turista-bakancsban látom őt magam előtt, amint áll egy erdélyi hegycsúcson, körülötte szeretett diákjaival, és nézi az erdőkön túli táj ködbe vesző és a végtelenséget sejtető perspektíváit. Oszlopmember volt ő – a szónak nem a profán, hanem a bibliai értelmében (Jer 1,17; Gal 2,9), mert Istennek van hatalma egyeseket úgy megerősíteni, hogy mint oszlopok hordozzák egy közösség épületének terheit. Ezért tud gondoskodni a pótlásukról is. Olyanokról, akik az emlékekkel is hatnak és építenek. Friss gyász terhével a vállamon különösen érzem, mennyire nem frázis az, hogy valakinek az emlékezete is áldott és áldás. Így ragyog előttünk Tavaszgy Sándor életműve is, míg együtt menetelünk az alapokkal bírós város felé, amelynek építője és alkotója az Isten.

„Magyarságomhoz, amelyben Isten teremtett, mindig ragaszkodom, de sohasem voltam híve másnak, mint az ethikai nemzet-szemléletnek, amely arra kötelez, hogy minden nyelvet, minden népet és minden népi műveltséget tiszteletben tartsak. Mint hűség erdélyi ember szeretem és becsülöm elsősorban azokat a népet, akikkel „Isten rendeléséből” ezen a földön együtt lakom. Nem ismerek nagyobb vétket, mint az emberek és népek közötti testvéri kapcsolatok ellen elkövetett vétket. A demokrácia igazságát nem ajkamon, hanem szívemben hordozom.”

Tavaszgy Sándor